

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

РЯЗАНЦЕВА ОЛЕКСАНДРА ВІТАЛІЇВНА

УДК 378:37.011.3-051

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ МАГІСТЕРСЬКОЇ
ПІДГОТОВКИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ
В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Харків – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент
Ткаченко Лідія Петрівна,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
завідувач кафедри теорії і методики викладання філологічних дисциплін у дошкільній, початковій і спеціальній освіті.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Лунячек Вадим Едуардович,
Українська інженерно-педагогічна академія,
завідувач кафедри креативної педагогіки та інтелектуальної власності;

кандидат педагогічних наук,
Хромченко Олена Василівна,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
старший викладач кафедри граматики англійської мови.

Захист відбудеться «17» жовтня 2019 р. о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.053.04 у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди за адресою: вул. Алчевських, 29, ауд. 216, м. Харків, 61002.

Із дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди за адресою: вул. Валентинівська, 2, ауд. 215-В, м. Харків, 61168.

Автореферат розісланий «16» вересня 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. Д. Зеленська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність теми дослідження. Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) змінює практично всі галузі діяльності людини, серед яких дистанційна освіта займає одне з перших місць щодо впровадження інновацій. Так, про необхідність упровадження дистанційної освіти в закладах вищої освіти зазначається в нормативних документах: законах України «Про вищу освіту» (2014), Державній програмі «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» (2005); Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013). Серед основних світових та європейських документів, які значно вплинули на процес інформатизації вищої освіти у світі, підкреслили важливість дистанційної освіти для підготовки фахівців, варто назвати такі «Переосмислення освіти: інвестування в навички для кращих соціально-економічних результатів» (2012), «Відкриття освіти» (2013), «Вдосконалення та модернізація освіти» (2016), «Стратегія єдиного освітнього простору для Європи» (2015).

Перевагами впровадження дистанційної освіти є те, що вона пов'язана з вільним доступом до інформаційних навчальних ресурсів значної частини студентів та зростанням ролі особистісних якостей у процесі розвитку інформаційного суспільства, зокрема загальноприйнятим є online-навчання (навчання через Internet), яке міцно закріпилося у свідомості здобувачів освіти, а мережа Internet перетворилася на віртуальний освітній простір, надаючи студентам більші можливості для доступу до навчальних інформаційних ресурсів та комунікації. Однак як специфічна система дистанційна освіта потребує не лише високотехнологічних інформаційних ресурсів, а й спеціально організованої комунікації, яка здатна забезпечити високоефективне навчання. Особливості педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти спонукають усіх її учасників до пошуку оптимальних варіантів передачі та засвоєння інформації. Сьогодні маємо говорити про створення не тільки максимально зручних каналів зв'язку, а й розроблення відповідних форм подачі матеріалу, об'ємного інформування, специфічної кодифікації повідомлень. І тому наразі постає проблема підготовки магістрів до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

Підґрунтям дисертаційної праці послуговували дослідження з питань підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності таких науковців, як: А. Алексюк, В. Беспалько, І. Бех, В. Бондар, М. Васильєва, А. Вербицький, А. Губа, С. Гончаренко, В. Гриньова, О. Дубасенюк, С. Єрмаков, О. Жерновникова, Л. Зеленська, С. Золотухіна, І. Зязюн, О. Іонова, Л. Кайдалова, О. Малихін, Н. Ничкало, Л. Перетяга, О. Пехота, О. Попова, І. Прокопенко, О. Романовський, С. Сисоєва, Л. Ткаченко, С. Ткачов, Л. Штефан та ін. Важливе значення мають наукові дослідження з основних напрямів і провідних тенденцій організації магістерської підготовки в Україні та за кордоном (В. Берека, Ж. Верже, О. Глузман, Дж. Говорт, К. Конрад, Дж. Нанамейкер, Л. Одерій, К. Островський, В. Сухомлін, І. Тауел, Є. Хриков та ін.).

Водночас теоретичні і практичні аспекти аналізу дистанційної освіти широко представлені як у працях зарубіжних (J. Adams, F. Bodendorf, H. Dichanz, V. Eckert, G. Норре, J. Kettunen, H. Lobin та ін.), так і вітчизняних вчених (О. Алексєєв, А. Андрєєв, В. Ващенко, В. Биков, К. Колос, В. Куклев, В. Кухаренко, А. Манако,

Є. Полат, А. Прокопенко, О. Рибалко, С. Семеріков, Н. Сиротенко, П. Стефаненко, А. Стрю та ін.). Проблеми використання комп'ютерних засобів для здійснення комунікації, зокрема педагогічної, в освітньому процесі закладу вищої освіти стали предметом дослідження С. Агапонова, С. Антощук, В. Бондаренка, Г. Бобрицької, К. Боярової, І. Возної, Є. Веренич, В. Гравіт, В. Гриценко, В. Калачової, О. Коваль, В. Колос, С. Кудрявцевої, Б. Кузікова, О. Купенко, Т. Лаврик, В. Любчак, Н. Муліної, І. Романенко, Д. Сумцова, О. Сук та ін. Однак недостатньо розкрито потужний потенціал педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти, відсутня відповідна науково обґрунтована технологія формування готовності студентів магістерської підготовки у визначеному контексті.

Аналіз наукових педагогічних джерел, вивчення практичного досвіду викладачів закладів вищої освіти дали змогу виявити низку *суперечностей* щодо формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти, зокрема між:

- значним потенціалом педагогічної комунікації при організації дистанційної освіти студентів магістерської підготовки і недостатнім рівнем їхньої готовності до даного виду діяльності;

- між суспільними вимогами підвищення якості підготовки здобувачів освіти магістерського ступеня у ЗВО, зокрема до педагогічної комунікації і можливостями дистанційної освіти, та недосконалістю відповідних теоретичних розробок;

- необхідністю формування готовності студентів магістерської підготовки до здійснення педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти та недостатньою розробленістю технології у визначеному аспекті.

Отже, актуальність означеної проблеми, необхідність розв'язання виявлених суперечностей, недостатній рівень її теоретичної та практичної розробленості зумовили вибір теми дослідження **«Формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проведено відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри початкової, дошкільної та професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Сучасні освітньо-виховні технології в підготовці учителів». Державний реєстраційний номер 0111U008876. Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 6 від 23 грудня 2011 р.).

Мета дослідження – виявити вплив теоретично обґрунтованої, розробленої та експериментально перевіреної технології формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти на підвищення рівня сформованості цієї готовності.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких **завдань дослідження**:

1. На основі аналізу наукової літератури з'ясувати термінологічне поле дослідження та особливості організації навчання студентів магістерської підготовки у ЗВО в умовах дистанційної освіти.

2. Визначити зміст структурних компонентів готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

3. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити технологію формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

4. Уточнити критерії, показники й рівні готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

Об'єкт дослідження – підготовка студентів-магістрів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – технологія формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що рівень готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти підвищиться, якщо реалізувати розроблену технологію на таких етапах: професійно-мотиваційному, змістово-діяльнісному та особистісно-рефлексійному.

Для досягнення мети, реалізації завдань дослідження використовували такі **методи дослідження**: *теоретичні*: аналіз філософської та психолого-педагогічної наукової літератури, періодичних педагогічних видань, державних документів, нормативно-правової бази в галузі вищої освіти, інтернет-ресурсів, авторефератів, дисертацій, досвіду роботи провідних учених, що дало змогу розробити теоретичні основи формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти; *емпіричні*: тестування, анкетування, дистанційне інтернет-опитування, інтернет-анкетування, інтерв'ювання, бесіди зі студентами магістерської підготовки та викладачами, пряме й непряме педагогічне спостереження, самоспостереження, творчо-діагностувальні завдання; педагогічний експеримент – для перевірки гіпотези дослідження; *методи математичної статистики* (статистична обробка даних, графічне відображення результатів, критерій Пірсона) – для кількісного аналізу одержаних у педагогічному дослідженні результатів і встановлення їх достовірності.

Наукова новизна та теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що:

– *уперше* теоретично обґрунтовано технологію формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти та етапи її реалізації (професійно-мотиваційний, змістово-діяльнісний, особистісно-рефлексійний), що дало змогу визначити мету, завдання, зміст, методи (метод кооперативного навчання, який полягає в постійній взаємодії та взаємопідтримці студентів у віртуальному середовищі; метод навчання за допомогою взаємодії студента з освітніми ресурсами при мінімальній участі викладача і студентів (самонавчання); метод навчальних колективних дискусій і комп'ютерних конференцій), засоби (e-mail, електронні тестові завдання, мобільні додатки), форми (фронтальні, групові, індивідуальні) навчання;

– *уточнено* суть понять «дистанційна освіта», «комунікація», «педагогічна комунікація в умовах дистанційної освіти», компоненти готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти (мотиваційно-ціннісний, змістовий, процесуальний, особистісно-рефлексійний); критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-інформаційний, рефлексійно-результативний), показники (вмотивованість до здійснення професійно-педагогічної комунікаційної діяльності в умовах дистанційної освіти, володіння комунікативними

знаннями в умовах дистанційної освіти, сформованість комунікативних умінь та їх застосування в умовах дистанційної освіти, здатність студентів-магістрів до самооцінки та самоаналізу, до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти) й рівні сформованості готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти (високий, середній, низький); конкретизовано методологічні підходи до вивчення проблеми (компетентнісний, системний, особистісно орієнтований, діяльнісний, технологічний, інформаційний) та принципи (гнучкості, модульності, технологічності, особистісно-опосередкованої взаємодії, індивідуального підходу до роботи зі студентом), конкретизовано перелік умінь, оволодіння якими сприяє ефективному формуванню готовності до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти;

– *подальшого розвитку* набули форми, методи та засоби формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробленні та впровадженні у процес професійної підготовки студентів магістерської підготовки: технології формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти; методичних рекомендацій «*Основи професійно-педагогічної комунікації в системі дистанційної освіти*» для студентів магістерської підготовки.

Положення, висновки й рекомендації, розроблені на основі узагальнення дослідницьких матеріалів, *упроваджено* в процес професійної підготовки студентів-магістрів Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-195 від 21.02.2019 р.), Харківського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету (довідка № 79 від 20.10.2017 р.), Харківського національного університету радіоелектроніки (довідка № 919 від 11.12.2017 р.).

Теоретичними положеннями та практичними напрацюваннями *можуть* *послугуватися*: викладачі під час проведення занять за дистанційною формою навчання, при розробці навчальних програм, створенні навчальних посібників із психолого-педагогічних і фахових дисциплін.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження дістали оприлюднення на наукових конференціях різних рівнів:

- *міжнародних*: «Педагогіка: традиції та інновації» (Харків, 2015); «Теоретичні та прикладні дослідження в галузі педагогіки, психології та суспільних наук» (Кельце, Республіка Польща, 2016); «Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників психологічних та педагогічних наук» (Львів, 2017), «Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі» (Київ, 2017), «Science of the third millennium» (Morrisville, 2017), «Our contribution to the development of the world» (Seattle, 2018), «Science of 2018. Outcomes» (Washington, 2018), «New prospects for development of our science» (Detroit, 2019);

- *регіональних*: «Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі» (Харків, 2019).

Основні положення і результати дослідження обговорювалися і були позитивно оцінені на засіданнях кафедри початкової, дошкільної та професійної освіти

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (2013–2018 рр.).

Публікації. Основний зміст дисертації відображено у 17 одноосібних публікаціях, серед яких: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 1 публікація в міжнародному періодичному виданні, 9 – у матеріалах і тезах науково-практичних конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація містить вступ, три розділи, висновки до розділів, висновки, список використаних джерел (313 найменувань, із них 16 – іноземною мовою) і 13 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 278 сторінок, з них основного тексту – 162 сторінки. Робота містить 13 таблиць (на 13 стор.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми та її актуальність, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, представлено гіпотезу, методи наукового дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів.

У першому розділі **«Формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти як психолого-педагогічна проблема»** на основі аналізу наукової літератури з'ясовано термінологічне поле дослідження, визначено науково-методичне та технічне забезпечення організації дистанційної освіти студентів магістерської підготовки.

У процесі дослідження з'ясовано, що на початку ХХІ століття під впливом світових тенденцій глобалізації, інтеграції, інформатизації, фундаменталізації, гуманізації відбуваються зміни у підходах до підготовки студентів в умовах *дистанційної освіти*, яку вчені (С. Агапов, О. Андрєєв, В. Биков, Г. Козлакова, Є. Полат) визначають як специфічну форму організації освітнього процесу на основі використання засобів взаємодії між студентом та віртуальним викладачем, який здійснює моніторинг освітнього процесу. Характерною особливістю організації навчання студентів магістерської підготовки у ЗВО в умовах дистанційної освіти є самостійна робота студента, його індивідуальна позиція та уміння швидко знаходити, фільтрувати, відсортовувати інформацію.

Проведений аналіз наукової літератури дав змогу розглядати дистанційну освіту за такими напрямками:

– *філософським* – осмислення сучасних процесів глобалізації, особливостей переходу від індустріального до інформаційного суспільства, упровадження новітніх інформаційних технологій, їх вплив на розвиток особистості (Є. Веліхов, В. Глушков, П. Дракер, М. Кастельс, В. Кремінь, В. Нечитайло, М. Онопрієнко та ін.);

– *психолого-педагогічним* – застосування системного підходу для дослідження педагогічних явищ (А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Беспалько, Б. Гершунський, Н. Морзе та ін.); теоретичні засади неперервної освіти, відкритого навчання, освіти дорослих (Н. Бідюк, М. Вейт, Б. Вульфсон, Є. Гендерсон, І. Зязюн, Н. Ничкало та ін.); розвиток системи дистанційного навчання в контексті стадіального розвитку соціуму (Ч. Ведемеєр, Б. Голмберг, В. Кухаренко, М. Мур, О. Петерс, Б. Шуневич та

ін.); проблеми організації магістерської підготовки в Україні та за кордоном (Ж. Верже, Дж. Говорт, К. Конрад, К. Островський, В. Сухомлин та ін.);

– *дидактичним* – дидактичні засади організації дистанційної освіти фахівців різних галузей (В. Жулкевська, О. Кареліна, О. Самойленко, Л. Філіпова та ін.).

Узагальнення результатів проведеного наукового аналізу проблеми професійної підготовки студентів-магістрів (М. Іващенко, О. Самойленко, А. Сучану, Р. Шаран та ін.) дало підстави стверджувати, що у вітчизняних дослідженнях започаткована робота з удосконалення професійної підготовки фахівців з урахуванням міжнародних стандартів та практик. Водночас проблема дистанційної освіти студентів магістерської підготовки не дістала системного висвітлення в наукових дослідженнях, зокрема нагальною є потреба в розробці науково-методичного забезпечення дистанційної освіти; упровадженні новітніх інформаційних технологій у підготовку студентів-магістрів.

Установлено, що основними формами організації навчальної діяльності студентів магістерської підготовки в умовах дистанційної освіти є: віртуальні лекції, мікрогрупове обговорення, асинхронні дискусії, виконання практичних завдань, лабораторних робіт із локальною публікацією їх результатів, групова робота над проектами. Характерною особливістю організації такого навчання є створення оптимальних умов для усвідомленого професійного саморозвитку та самовдосконалення шляхом реалізації принципів гнучкості, модульності, технологічності, особистісно-опосередкованої взаємодії, індивідуального підходу до роботи зі студентом.

У процесі дослідження з'ясовано, що забезпеченню освітнього процесу студентів магістерської підготовки в умовах дистанційної освіти сприяє: організація системи автоматизованого документообігу; дистанційне середовище на основі платформи «Microsoft Office SharePoint Server»; сервіси «Microsoft Office Live Workspace», «Microsoft Windows Meeting Space»; електронний форум «студентська вітальня», електронна пошта, служба обміну миттєвими повідомленнями.

Науково-методичне забезпечення організації дистанційної освіти студентів магістерської підготовки охоплює довідкові матеріали та інтерактивний навчальний інструментарій, зокрема: методичні рекомендації, паперові носії інформації, статичний конспект лекцій, динамічний конспект лекцій («блог»), «лекції-підкасти», змістове наповнення дисциплін у середовищі «Microsoft Live Spaces», допоміжні інформаційні матеріали для навчальних дисциплін.

На основі аналізу наукових праць (Ю. Караулов, Л. Мацько, Л. Кравець, В. Русецький, О. Семенов, Т. Симоненко та ін.) визначено особливості підготовки студентів-магістрів до педагогічної комунікації, котрі в сукупності впливають на розв'язання поставлених завдань в умовах дистанційної освіти.

У розділі проаналізовано основні поняття дослідження «дистанційна освіта», «комунікація», «педагогічна комунікація в умовах дистанційної освіти».

На основі студіювання науково-педагогічних джерел з'ясовано, що суть поняття «комунікація» є предметом досліджень багатьох науковців. Дослідники тлумачать її як специфічну форму взаємодії людей у процесі пізнавально-трудової діяльності за допомогою мови чи інших знакових систем.

Аналіз наукових джерел (Ф. Бацевич, К. Боярова, Н. Волкова, М. Каган) дав змогу виявити поліваріативний підхід учених до суті поняття «комунікація» і

«спілкування». У дослідженні приймаємо за основу розуміння феномену «комунікація» як специфічного процесу взаємообміну інформацією в системах «людина – людина», «людина – комп'ютер», «людина – комп'ютер – людина», а також самостійного пошуку інформації та її використання з метою самовдосконалення особистості. За «спілкуванням» в основному закріплюються характеристики міжособистісної взаємодії (К. Галацин, Л. Калашнікова, П. Галацан), а за «комунікацією» – додаткове значення – інформаційний обмін у суспільстві (Л. Городенко, О. Жирун, Л. Козак, С. Мусатов, Г. Почепцов).

Узагальнення результатів наукових праць (Н. Волкова, О. Каверіна, О. Мусатов та ін.) надало підстави визначити суть поняття «педагогічна комунікація» як складний вид педагогічної діяльності, що може відбуватися між двома або декількома учасниками, який сприяє розвитку культуромовної особистості учасників спілкування, зокрема мовної індивідуальності, мовної толерантності і коректності. Результатом педагогічної комунікації є спільна професійна комунікаційна діяльність суб'єктів комунікації, спрямована на формування комунікаційних умінь, збагачення комунікаційного досвіду й особистісне зростання. Стрімке упровадження ІКТ і обумовлений цим розвиток педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти передбачає включення «посередника» як передавача інформації. Наявність «посередника» і зв'язок між суб'єктами педагогічної комунікації дають змогу визначити зміст інформаційних потоків та їхнє призначення. Проаналізовано комунікаційну взаємодію суб'єктів навчального процесу як засіб передачі інформації в системі дистанційної освіти. Схарактеризовано (А. Бистрюкова, К. Галацин, П. Сердюков) комунікаційний, інтерактивний і перцептивний аспекти спілкування.

На основі аналізу наукової літератури (В. Бугрим, О. Кричківська, Н. Лиса, Г. Яценко) до комунікаційних умінь, які є основою організації педагогічної комунікації студентів-магістрів в умовах дистанційної освіти, віднесено такі: активізувати та спланувати роботу on-line; надавати on-line допомогу при вивченні дистанційного курсу; використовувати засоби ІКТ для здійснення комунікаційного процесу; упроваджувати форми вербальної і невербальної комунікації; застосовувати механізми діагностування конфліктів, усунення комунікативних бар'єрів у віртуальному спілкуванні; проектувати дистанційні навчальні курси; створювати позитивний емоційний фон між суб'єктами дистанційного навчання; розробляти відео-лекції для системи дистанційного навчання; використовувати різні форми контролю при засвоєнні дистанційного курсу.

За результатами досліджень учених (М. Байло, І. Мороз, М. Руденко, Р. Яворська, Г. Яценко та ін.) суть поняття «педагогічна комунікація в системі дистанційної освіти» визначено як складний вид педагогічної діяльності, що може відбуватися між двома та більше учасниками у віртуальному освітньому просторі, характеризується як процес розвитку культуромовної особистості студента, зокрема мовної індивідуальності, мовної толерантності і коректності.

У другому розділі «Теоретичне обґрунтування технології формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти» визначено зміст структурних компонентів готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти, розроблено та обґрунтовано технологію формування готовності

студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти, запропоновано етапи її реалізації.

На підставі аналізу праць М. Беньковського, О. Ішкова, Е. Комракова, А. Теслінова, Г. Чернявської, С. Щеннікова та інших визначено суть *підготовки студентів-магістрів до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти* як складник професійно-педагогічної підготовки, яка передбачає формування мотивів та потреб, опановування знаннями, уміннями та навичками, розвиток професійних і особистісних якостей, творчого мислення у віртуальному середовищі.

У дослідженні з'ясовано, що результатом підготовки студентів-магістрів до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти є відповідна *готовність*, яку в дисертації на основі аналізу наукових джерел (Є. Барбіна, О. Кіріленко, Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, Т. Койчева, В. Сластьонін та ін.) визначено як стійку інтегративну особистісно-професійну здатність студентів, що характеризується наявністю мотивації та потреб до педагогічної комунікації, набутими знаннями, уміннями та навичками, передбачає їх саморозвиток, самореалізацію та рефлексію.

У *структурі* готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти виокремлено взаємопов'язані компоненти – мотиваційно-ціннісний, змістовий, процесуальний, особистісно-рефлексійний, при визначенні *змісту* яких було враховано психолого-педагогічні особливості їхньої професійної підготовки.

Мотиваційно-ціннісний компонент готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти визначається наявністю у них мотивації та потреб до даного виду діяльності; *змістовий* – містить сукупність знань, необхідних для здійснення педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти; *процесуальний* – базується на комплексі вмій і навичок, що забезпечують оптимізацію віртуального освітнього процесу в досліджуваному аспекті; *особистісно-рефлексійний* компонент розкривається через становлення особистості, здатної до професійної рефлексії в умовах дистанційної освіти.

Установлено, що в структурі готовності студентів магістерської підготовки в умовах дистанційної освіти важливе місце займає «педагогічна комунікація – суб'єктна інформаційна взаємодія освітнього призначення, безпосередня чи опосередкована інтерактивними засобами навчання» (Н. Волкова, Ю. Гейко, С. Кравець, А. Сучану).

Із урахуванням змісту компонентів готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти та логіки процесу їхньої професійної підготовки обґрунтовано технологію формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти, концептуальну основу якої становлять *компетентнісний, системний, особистісно орієнтований, діяльнісний, технологічний та інформаційний* підходи.

Розроблена технологія формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти містить такі етапи: професійно-мотиваційний, змістово-діяльнісний, особистісно-рефлексійний (див. рис. 1).

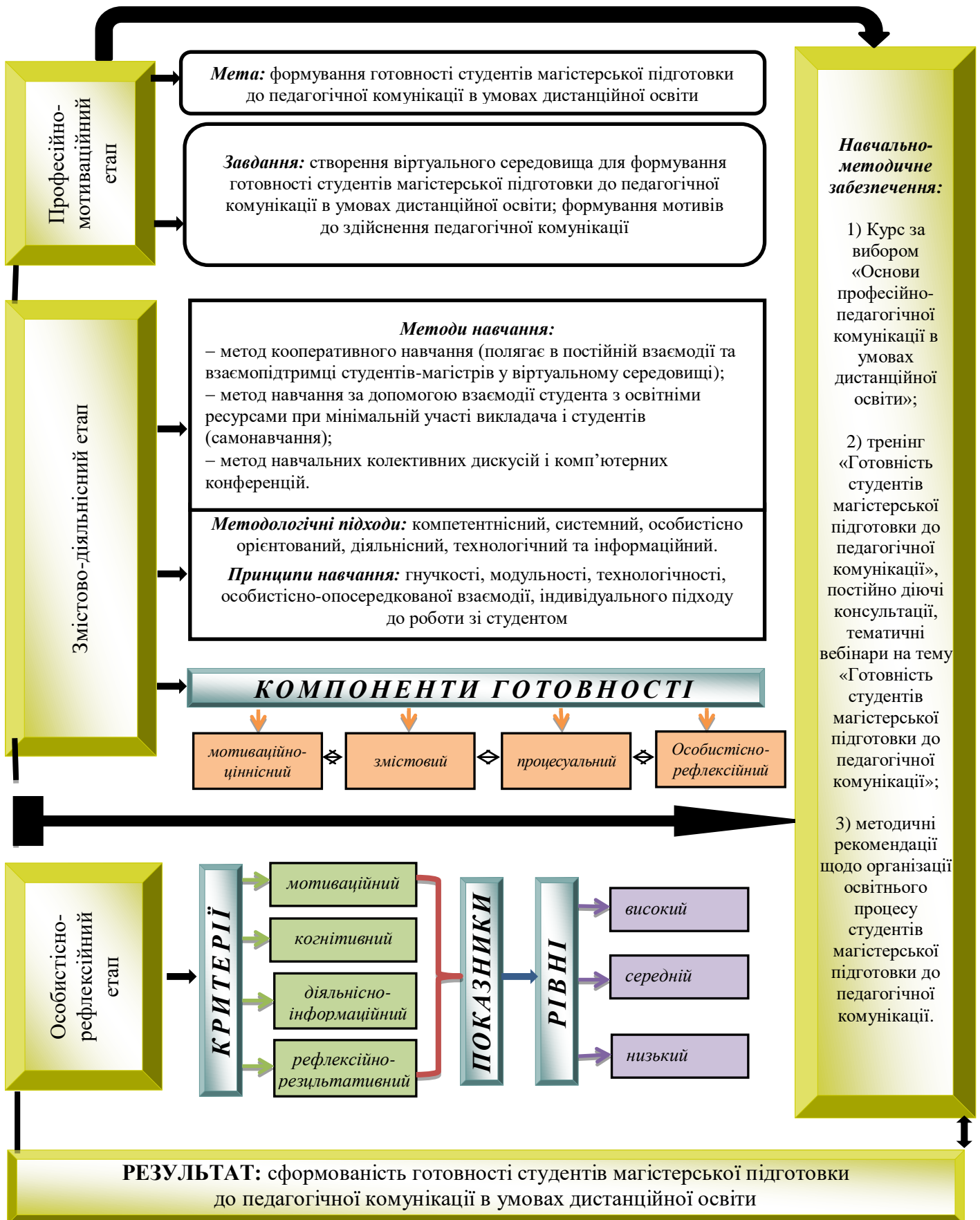

Рис. 1. Технологія формування готовності студентів-магістрів до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти

Професійно-мотиваційний етап технології передбачає формування стійкої професійної спрямованості, інтересу, позитивного ставлення, мотивації, дієвої установки на набуття професійних знань і вмінь студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

Метою *змістово-діяльничного етапу технології* формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти є опанування відповідними знаннями (психолого-педагогічні, методичні, організаційні), уміннями (дидактичні, психолого-педагогічні), навичками (рефлексійно-гностичні, інтерактивно-комунікаційні) та професійно-особистісними якостями.

Особистісно-рефлексійний етап технології орієнтовано на поглиблення, узагальнення й систематизацію, творче застосування знань та вдосконалення умінь, набутих на попередніх етапах, формування стійкої рефлексійної позиції студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти. Усі три етапи забезпечують формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

Отже, обґрунтована технологія формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти спрямована на набуття професійних знань, якими повинен володіти сучасний викладач в умовах дистанційної освіти та на подолання комунікативних бар'єрів при організації дистанційної освіти.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності технології формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти»** розкрито загальні питання підготовки та проведення педагогічного експерименту, уточнено критерії, показники й рівні сформованості готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти, висвітлено результати моніторингу формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти, здійснено кількісний і якісний аналіз результатів дослідження.

Експериментальна робота з перевірки гіпотези дослідження здійснювалася впродовж 2016–2018 рр. у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди, Харківському торговельно-економічному інституті Київського національного торговельно-економічного університету, Харківському національному університеті радіоелектроніки. В експериментальному дослідженні брали участь 396 студентів магістерської підготовки, із яких було сформовано одну експериментальну групу (ЕГ), що налічувала 202 особи. До контрольної групи (КГ) увійшло 194 особи.

На *констатувальному* етапі педагогічного експерименту було проведено діагностування вхідного рівня сформованості готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти за критеріями (мотиваційний, когнітивний, діяльнично-інформаційний, рефлексійно-результативний) й визначеними показниками (вмотивованість до здійснення професійно-педагогічної комунікаційної діяльності в умовах дистанційної освіти, володіння комунікативними знаннями в умовах дистанційної освіти, сформованість

комунікативних умінь та їх застосування в умовах дистанційної освіти, здатність студентів-магістрів до самооцінки та самоаналізу, до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти). Були також визначені рівні сформованості готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти (високий, середній, низький).

З метою оцінювання рівнів готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти за мотиваційним критерієм застосовували адаптовану методика за допомогою модифікованого М. Магомед-Еміновим тесту опитувальника А. Мехрабяна; за когнітивним критерієм – опитувальник «Педагогічна комунікація в умовах дистанційної освіти» та проєктивну методика незавершених речень із метою дослідження наявності системи необхідних знань щодо визначення рівня сформованості готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти; за діяльнісно-інформаційним критерієм – психолого-педагогічні ситуації, які виявляли сформованість комунікативних умінь та навичок, необхідних студентам магістерської підготовки для здійснення педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти; за рефлексійно-результативним критерієм – методика М. Куна – Т. Мак-Партланда «Хто Я?», методика «Який Я викладач?», методика діагностики професійної підготовленості особистості до комунікаційної діяльності (В. Урусський) та адаптована методика А. Карпова для діагностики рефлексивності особистості.

Статистична обробка отриманих даних після проведення *констатувального етапу педагогічного експерименту* засвідчила, що загальний стан готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти знаходиться переважно на низькому і середньому рівнях (відповідно в 62,4 % і 33,9 % осіб) і лише в незначній частини студентів-магістрів (3,7 %) – на високому рівні, що підтвердило актуальність і доцільність дослідження. Діагностичне обстеження дозволило виділити низку недоліків, що існують у процесі підготовки студентів-магістрів до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти, зокрема: епізодичне оновлення комунікативних знань в умовах дистанційної освіти на відміну від постійного; недостатнє усвідомлення студентами магістерської підготовки потреби в педагогічній комунікації в умовах дистанційної освіти; механічне перенесення чужого досвіду у власну діяльність; невміння знаходити нестандартні рішення на основі результатів самостійно набутих знань.

Формувальний етап педагогічного експерименту був спрямований на перевірку розробленої технології формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

На професійно-мотиваційному етапі для усвідомлення студентами професійної значущості педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти, формування відповідної мотивації та ціннісних орієнтацій організовано цілеспрямовану роботу з розвитку в студентів-магістрів мотиваційно-ціннісного ставлення до педагогічної комунікації. З цією метою зміст психолого-педагогічних дисциплін («Педагогіка і психологія вищої школи») було збагачено інформацією про роль педагогічної комунікації в майбутній професійній діяльності, що забезпечувало прямий та опосередкований вплив на мотиваційно-ціннісну сферу особистості, формування

стійкої установки на вдосконалення власної діяльності в умовах дистанційної освіти.

На змістово-діяльнісному етапі для комплексного формування компонентів готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти їх було залучено до різних видів навчальної діяльності при вивченні психолого-педагогічних дисциплін.

Магістранти мали змогу поглибити знання про педагогічну комунікацію не лише під час вивчення нормативних дисциплін, а й у процесі засвоєння курсів за вибором студентів: «Основи професійно-педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти»; «Основи кібербезпеки», «Дистанційні форми навчання», «Сучасна науково-педагогічна комунікація».

Експериментальний характер занять полягав у тому, що вони проводилися за програмою авторського курсу, були спрямовані на комунікативну взаємодію викладача та студентів, містили нетрадиційні форми та методи навчання. До кожного з практичних занять було запропоновано додаткову форму групової роботи, що давала змогу в режимі реального обговорення запропонувати найбільш ефективну форму вивчення певної конкретної теми. Наприклад, дискусія «Що обрати: особисте спілкування чи відкритий чат?», круглий стіл «Як краще провести вебінар?», індивідуальний проект «Розробляю власний сайт».

Під час експериментальної роботи студенти виконували не лише завдання загальнопедагогічного спрямування (розробка лекцій, добір методів і форм роботи, психолого-педагогічні консультації тощо), а й професійно зорієнтовані творчі завдання (створення індивідуального та групового навчально-хмарного сервісу, консультації в режимі онлайн, відео-лекція, скайп-конференція тощо).

Важливим етапом у процесі формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти була науково-дослідницька робота, у процесі якої магістранти залучалися до написання наукових есе, курсових робіт, магістерських наукових доповідей на теми, пов'язані з розробленням авторських форматів педагогічної комунікації в умовах дистанційного навчання.

На особистісно-рефлексивному етапі з метою формування умінь оцінювання та вдосконалення студентами власної педагогічної комунікації під час вивчення педагогічних дисциплін змодельовано різноманітні евристичні професійно-орієнтовані ситуації. Для їх вирішення студентів було залучено до ситуаційних вправ, ділових ігор, методів (метод кооперативного навчання (полягає в постійній взаємодії та взаємопідтримці студентів); метод навчання за допомогою взаємодії студента з освітніми ресурсами при мінімальній участі викладача й студентів (самонавчання); метод навчальних колективних дискусій і комп'ютерних конференцій), проектів, аналізу, аналогій тощо; стимульовано до професійної рефлексії – осмислення власної діяльності, самооцінки власних досягнень і досвіду. На контрольному етапі педагогічного експерименту засвідчено значне підвищення рівня сформованості готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти в ЕГ: на 27,4 % зростає кількість студентів з високим рівнем сформованості; на 10,0 % – із середнім рівнем; на 37,4 %

зменшилася кількість студентів-магістрів з початковим рівнем сформованості готовності до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти (табл. 1).

Таблиця 1

Узагальнені результати експериментальної роботи (у %)

Критерії	Показники	Рівні	ЕГ (202 особи)			КГ (194 особи)		
			На початок експерименту	На кінець експерименту	Приріст	I зріз	II зріз	Приріст
Мотиваційний	Вмотивованість до здійснення професійно-педагогічної комунікаційної діяльності в умовах дистанційної освіти	В	25,2	69,7	+44,5	25,6	36,5	+10,9
		С	31,0	25,2	-5,8	30,8	50,0	+19,2
		Н	43,8	5,1	-38,7	43,6	13,5	-30,1
Когнітивний	Володіння комунікативними знаннями в умовах дистанційної освіти	В	9,0	36,1	+27,1	8,3	17,9	+9,6
		С	23,9	45,2	+21,3	24,4	62,8	+38,4
		Н	67,1	18,7	-48,4	67,3	19,3	-48,0
Діяльнісно-інформаційний	Сформованість комунікативних умінь та їх застосування в умовах дистанційної освіти	В	21,3	40,0	+18,7	20,5	30,8	10,3
		С	36,1	40,0	+3,9	35,9	35,9	0
		Н	42,6	20,0	-22,6	43,6	33,3	-10,3
Рефлексійно-результативний	Здатність студентів-магістрів до самооцінки та самоаналізу, до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти	В	0	19,4	+19,4	0	5,8	+5,8
		С	42,6	63,2	+20,6	42,3	56,4	+14,1
		Н	57,4	17,4	-40,0	57,7	37,8	-19,9

Контрольний етап педагогічного експерименту надав підстави стверджувати, що за результатами статистичної обробки даних учасників експерименту констатовано суттєве підвищення рівнів усіх показників, що вимірювалися. Установлено, що формуванню готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти сприяють: формування навчальної мотивації студентів, визначення цілей і завдань навчання, передача

знань, досвіду, організація взаємодії між студентами залежить від якості володіння ними комунікативними вміннями та вміннями подолання комунікативних бар'єрів. Конкретизовано перелік умінь, оволодіння якими сприяє ефективному формуванню готовності до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти, зокрема: самостійно опрацьовувати дистанційний навчальний курс; визначати ефективність курсу за його змістом, структурою, способами подання навчального матеріалу; працювати (як користувач) з Інтернетом, електронною поштою, у чаті, брати участь у телеконференції; організовувати прямий індивідуальний та інтерактивний зв'язок зі слухачами; виявляти труднощі, що виникають у слухачів під час роботи з навчальним матеріалом в умовах дистанційного навчання; кваліфікувати природу труднощів, що виникають у слухачів під час дистанційного навчання й надавати їм адекватну допомогу; організовувати зворотній зв'язок від слухачів і підтримувати його активність; чітко планувати свої дії в спілкуванні зі слухачами в умовах і за допомогою засобів ІКТ; однозначно, стисло та чітко висловлювати свої думки, поради, вказівки за допомогою письмових текстів.

Обробка експериментальних даних із застосуванням критерію Пірсона (χ^2) засвідчила наявність статистично вагомих змін в експериментальній групі, що підтвердило правильність висунутої гіпотези ($T_n > T_k$, $18,12 > 5,991$). Динаміка відповідних змін у КГ значно нижча.

Отже, проведене дослідження свідчить про ефективність розробленої технології формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження підтвердило основні положення висунутої гіпотези й дало підстави для формулювання таких висновків відповідно до поставлених завдань:

1. На основі аналізу наукової літератури з'ясовано термінологічне поле дослідження. Суть поняття *«дистанційна освіта»* визначено як специфічну форму організації освітнього процесу на основі використання своєрідних засобів технологізації та засобів взаємодії між студентом та віртуальним викладачем, який здійснює моніторинг освітнього процесу; *«комунікація»* – процес взаємообміну інформацією в системах *«людина – людина»*, *«людина – комп'ютер»*, *«людина – комп'ютер – людина»*, а також самостійний пошук інформації та її використання з метою самовдосконалення особистості, *«педагогічна комунікація в системі дистанційної освіти»* – складний вид педагогічної діяльності, що може відбуватися між двома та більше учасниками в віртуальному освітньому просторі, характеризується як процес розвитку культуромовної особистості студента, зокрема мовної індивідуальності, мовної толерантності і коректності. Характерною особливістю організації навчання студентів магістерської підготовки у ЗВО в умовах дистанційної освіти є самостійна робота студента, його індивідуальна позиція та вміння швидко знаходити, фільтрувати, відсортовувати інформацію.

2. Визначено, що результатом підготовки студентів-магістрів до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти є відповідна готовність, яку в дисертації на основі аналізу наукових джерел схарактеризовано як стійку інтегративну

особистісно-професійну здатність студента-магістра, що характеризується наявністю мотивації та потреб до педагогічної комунікації, набутими знаннями, уміннями та навичками, передбачає його саморозвиток, самореалізацію та рефлексію.

У структурі готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти виокремлено взаємопов'язані компоненти – мотиваційно-ціннісний (наявність у студентів мотивації та потреб до цього виду діяльності), змістовий (сукупність знань, необхідних магістру для здійснення педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти), процесуальний (комплекс застосування вмінь і навичок, що забезпечують оптимізацію віртуального освітнього процесу в досліджуваному аспекті), особистісно-рефлексійний (становлення студента-магістра як особистості, здатність його до професійної рефлексії), при визначенні змісту яких було враховано психолого-педагогічні особливості їхньої професійної підготовки.

3. Теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено технологію формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти, що реалізується на таких етапах: професійно-мотиваційному, змістово-діяльнісному та особистісно-рефлексійному.

Професійно-мотиваційний етап технології передбачає формування стійкої професійної спрямованості, інтересу, позитивного ставлення, мотивації, дієвої установки на набуття професійних знань і вмінь студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

Метою змістово-діялісного етапу технології формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти є опановування відповідними знаннями (психолого-педагогічні, методичні, організаційні), уміннями (дидактичні, психолого-педагогічні), навичками (рефлексійно-гностичні, інтерактивно-комунікаційні) та професійно-особистісними якостями.

Особистісно-рефлексійний етап технології орієнтовано на поглиблення, узагальнення й систематизацію, творче застосування знань та вдосконалення умінь, набутих на попередніх етапах, розвиток навичок комунікації в умовах дистанційної освіти й формування стійкої рефлексійної позиції студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти. Усі три етапи забезпечують формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

У результаті контрольної діагностики доведено ефективність розробленої технології, що засвідчено позитивною динамікою сформованості готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти. Зокрема, в ЕГ на 27,4 % і 10,0 % зростає кількість студентів із високим і середнім рівнями відповідно; на 37,4 % зменшилася кількість студентів-магістрів із початковим рівнем сформованості готовності до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти. Динаміка відповідних змін у КГ значно нижча.

4. Уточнено критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-інформаційний, рефлексійно-результативний), показники (вмотивованість до здійснення професійно-педагогічної комунікаційної діяльності в умовах дистанційної освіти, володіння комунікативними знаннями в умовах дистанційної освіти, сформованість комунікативних умінь та їх застосування в умовах дистанційної освіти, здатність студентів-магістрів до самооцінки та самоаналізу, до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти) й рівні сформованості готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти (високий, середній, низький).

Викладені в дисертаційній роботі висновки не вичерпують усіх аспектів досліджуваної проблеми. До перспективних напрямів належить пошук нових методів формування готовності студентів-магістрів до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

Основний зміст дисертації відображено в таких одноосібних публікаціях:

I. Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:

1. Рязанцева О. В. Специфіка педагогічної комунікації у дистанційному навчанні. *Педагогіка та психологія* : зб. наук. праць. Х. : Цифрова друкарня № 1, 2013. Вип. 43. С. 41–48.

2. Рязанцева О. В. Взаємодія викладача та студента як засіб ефективної передачі інформації в умовах дистанційної освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. праць. Запоріжжя : КПУ, 2016. Вип. 51 (104). С. 517–525.

3. Рязанцева О. В. Основні уміння викладача дистанційної системи освіти, що сприяють успішній організації навчального процесу. *Педагогіка та психологія* : зб. наук. праць. Х. : Видавець Рожко С. Г., 2016. Вип. 55. С. 64–73.

4. Рязанцева О. В. Готовність викладача до професійної діяльності в системі дистанційної освіти. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць. Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2017. Вип. LXXIX (1). С. 178–181.

5. Рязанцева О. В. Головні компетенції викладача в системі дистанційної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : наук. журнал. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. Вип. 9 (63). С. 150–161.

6. Рязанцева О. В. Уміння викладача дистанційної системи освіти, необхідні для успішної комунікативної взаємодії з учасниками навчального процесу. *Молодий вчений* : наук. журнал. Херсон : ТОВ «Вид. дім «Гельветика», 2016. Вип. 12.1 (40). С. 531–535.

7. Рязанцева О. В. Проблема трансформації комунікативних умінь викладача в системі дистанційної освіти. *Інноваційна педагогіка* : наук. журнал. Одеса : ПНПУ, 2019. Вип. 10, т. 3. С. 59–62.

8. Рязанцева О. В. Формування готовності до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти. *East European Scientific Journal*. Warsaw, Poland : Jerozolsmskie 85/12, 2019. № 8 (48). P. 59–65.

II. Наукові праці апробаційного характеру:

9. Рязанцева О. В. Формування компетенцій викладача для роботи в системі дистанційної освіти. *Педагогіка: традиції та інновації* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 15–16 травня 2015 р.). Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2015. С. 79–82.

10. Рязанцева О. В. Головні компетенції, що необхідні викладачу для успішної реалізації процесу навчання в умовах дистанційної освіти. *International Scientific-Practical Conference Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences* : Conference Proceedings (Kielce, December 28–29, 2016). Holy Cross University. P. 116–119.

11. Рязанцева О. В. Роль комунікативної компетентності викладача в ефективності системи дистанційної освіти. *Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 31 березня – 1 квітня 2017 р.). К. : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2017. С. 65–67.

12. Рязанцева О. В. Роль тьютора в активізації самостійної діяльності студентів системи дистанційного навчання. *Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників психологічних та педагогічних наук* : зб. тез наук. робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 24–25 березня 2017 р.). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2017. С. 92–95.

13. Рязанцева О. В. Критерії готовності викладача до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти. *Science of the third millennium* : proceedings of V International scientific conf. Morrisville, LuluPress, 2017. P. 172–175.

14. Рязанцева О. В. Формування готовності до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти. *Our contribution to the development of the world* : proceedings of XXXIX International scientific conf. Seattle, LuluPress, 2018. P. 67–71.

15. Рязанцева О. В. Проблема організації процесу педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти. *Science of 2018. Outcomes* : proceedings of XXXX International scientific conf. Washington, LuluPress, 2018. P. 71–74.

16. Рязанцева О. В. Мотиваційний компонент готовності до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти. *New prospects for development of our science* : proceedings of XXXXI International scientific conf. Detroit, LuluPress, 2019. P. 45–50.

17. Рязанцева О. В. Технологічний підхід до магістерської підготовки студентів в умовах дистанційного навчання. *Modernisation of pedagogical education in Ukraine: borrowing of the EU experience* : internship proceedings. Baia Mare, Romania, 2019. P. 53–58.

Анотації

Рязанцева О. В. Формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

(015 – Професійна освіта). Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, МОН України, Харків, 2019.

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

У дисертації розкрито суть понять «дистанційна освіта», «комунікація», «педагогічна комунікація в системі дистанційної освіти»; визначено зміст структурних компонентів готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти; уточнено критерії, показники й рівні сформованості готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти; теоретично обґрунтовано технологію формування готовності студентів магістерської підготовки до педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти та експериментально доведено її ефективність.

Ключові слова: студент магістерської підготовки, готовність, дистанційна освіта, заклад вищої освіти, педагогічна комунікація, формування, технологія.

Рязанцева А. В. Формирование готовности студентов магистерской подготовки к педагогической коммуникации в условиях дистанционного образования. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук (доктора философии) по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования (015 – Профессиональное образование). Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороды, МОН Украины. Харьков, 2019.

Диссертационная работа является теоретико-экспериментальным исследованием проблемы формирования готовности студентов магистерской подготовки к педагогической коммуникации в условиях дистанционного образования.

В диссертации раскрыто суть понятий «дистанционное образование», «коммуникация», «педагогическая коммуникация в системе дистанционного образования»; определено содержание структурных компонентов готовности студентов магистерской подготовки к педагогической коммуникации в условиях дистанционного образования; уточнено критерии, показатели и уровни сформированности готовности студентов магистерской подготовки к педагогической коммуникации в условиях дистанционного образования; теоретически обоснована технология формирования готовности студентов магистерской подготовки к педагогической коммуникации в условиях дистанционного образования и экспериментально доказана ее эффективность.

Ключевые слова: студент магистерской подготовки, готовность, дистанционное образование, учреждение высшего образования, педагогическая коммуникация, формирование, технология.

Ryazantseva A. V. Formation of the readiness of students of master's programme for pedagogical communication under conditions of the distance education. – Qualification scientific work on the rights of manuscript.

The dissertation for obtaining the scientific degree of a Candidate of pedagogic sciences (Doctor of Philosophy) in specialty 13.00.04 – Theories and principles of vocational education and training (015 – Vocational education). H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. The City of Kharkiv, 2019.

The dissertation is a theoretical and experimental research of the problem of formation of the readiness of students of master's programme for pedagogical communication under conditions of the distance education.

In the dissertation, the concept of the «distance education» is defined as a specific form of organization of educational process based on the use of peculiar means of technologization and means of interaction between a student and a virtual teacher who executes the monitoring of whole educational process; «Communication» is a process of information exchange in the systems of «Person – Person», «Person-Computer», «Person-Computer-Person», as well as independent search of information and its using for self-improvement of personality; «pedagogical communication in the distance education system» is a complicated type of pedagogical activity, that may be implemented between two or more participants in the virtual educational space, is characterized like a process of development of the students` cultural-linguistic personalities, particularly of lingual individuality, lingual tolerance and correctness. The specific trait of organization the study process for students of master`s programme in IHE (institutions of higher education) under conditions of the distance education is the student's independent work, its personal attitude and ability to find, filter and sort information quickly.

It was determined that the result of preparation of candidates for master's degree for pedagogical communication under conditions of the distance education is the relevant readiness, which is characterized in the dissertation on the basis of analysis of scientific sources as a stable integrative personal-professional ability of a master's student, who is characterized by the presence of motivation and requirement of pedagogical communication, acquired knowledge, skills and attainments, supports the students` self-development, realization of their personal potential and self-reflection.

In structure of the readiness of students of the master's programme for pedagogical communication under conditions of the distance education, the interrelated components are pointed – motivational-valuable, content-related, procedural, personal-reflective, in determining of the content of which the psychological and pedagogical peculiarities of their professional qualification were taken into account.

The motivational-valuable component of the readiness of students of the master's programme for pedagogical communication under conditions of the distance education is determined by the presence of motivation and demand among students for this type of activity; the content-related component covers the set of knowledge essential to masters for implementation of the pedagogical communication under conditions of the distance education; the procedural component is based on the complex of application of skills and attainments that provide optimization of the virtual educational process related to the

investigated aspect; the personal-reflective component is unfolded through the personality becoming of a master's student as an individual, its ability to professional self-reflection.

The technology of formation of the readiness of students of master's programme for pedagogical communication under conditions of the distance education is theoretically substantiated, developed and experimentally tested. It is realized at the following stages: professional-motivational, contentive-activity and personal-reflective. The implementation of the professional-motivational stage of the technology was aimed at forming of stable professional orientation, interest, positive attitude, motivation, effectual setting for the acquisition by students of the master's programme of professional knowledge and skills for pedagogical communication under conditions of the distance education. At the contentive-activity stage of the implementation of the technology of formation of students' readiness of the master's programme for pedagogical communication under conditions of the distance education there was acquirement of the relevant knowledge (psychological and pedagogical, methodological, organizational), skills (didactic, psychological and pedagogical), attainments (reflective-gnostic, interactive-communicational) and professional and personal qualities. For achievement of the purpose of the reflection-correction stage of the technology the students of master's programme were focused on deepening, generalization and systematization, creative application of knowledge and improvement of experience acquired at the previous stages, development of communication skills under conditions of the distance education and formation of a stable reflective position of students of master's programme in pedagogical communication under conditions of the distance education. All three stages have provided formation of the readiness of students of master's programme for pedagogical communication under conditions of the distance education.

Have been specified the criteria (motivational, cognitive, activity-informational, reflective-resulting), indicators (motivation for the implementation of professional and pedagogical communication activity under conditions of the distance education, possession of communicative knowledge under conditions of the distance education, formation of communicative skills and their application under conditions of the distance education, ability of the master's students to self-assessment and self-analysis to pedagogical communication under conditions of the distance education) and levels of formation of the readiness of students of the master's programme for pedagogical communication under conditions of the distance education (advanced, medium, low).

The conclusions stated in the dissertation do not describe all aspects of the problem being investigated. Prospective directions include the search of new ways of improving the preparation of master's students in universities in order to achieve the level of world standards for training of a teacher in the distance system of education.

Key words: student of master's programme, readiness, distance education, institution of higher education, pedagogical communication, formation, technology.